

A fecske meg a veréb

I.

Abafi gróf, a híres sportsman, mikor egy szép májusi reggel föl akart kelni, hogy a Királydíjat megelőző déli misére menjen, rettenetes főfájásra ébredt. Ez a főfájás nem volt olyan, mint a többi emberek szaggatással kezdődő és zsibbadással végződő rendes migrénje, valami egész különös, hogy úgy mondjam egyéni főfájás volt, amely a tifusz deliriumából, az idegláz ve-lőhorzsolásából meg a hűdés ólomnehézségéből alakult össze és gyötörte meg áldozatát. Nem az első és nem is az utolsó e fajta esete volt. Azelőtt csalt ritkán, nagyobb izgalmak után jelentkezett, utóbbi időben azonban egyre szaporább vendég lett és valósággal zsarnokoskodott. Mentség ellene nem igen volt: olykor az első falat ételre megugrott, máskor a hideg zuhany vagy a friss levegő kergette el, de néha minden hiába volt, kőkeményen fészkelte az agyban, megzavarta a gondolkozást és leszorította a szempillákat. Ilyenkor végigérezte mindazokat az izgalmakat, melyek e bajt szülték. Az a pillanat, mikor az alatta vágtató ló a magas kőfal előtt ugrásra készül, az a másodperc, mikor az oroslán szemén meglátszik, hogy észrevette a vadászt és rája akar ugrani, a hajnali kártyaasztal megdöbbentő csöndü perczei, az a jelenet, mikor a versenyző lovak a tribünök előtt összegomolyodnak s akkor, mint egy jól ellökött tekegolyó, hátulról közénk furakodik s jut eléjük a te lovad, mindez sajogva, lázban támadt föl izzó agyában.

Persze, hogy ezek az izgalmak ásták alá egészségét. Néha maga is csodálkozott, hogy bírta el eddig és nem pusztult el már harmincz esztendőskorában. Apró természetű, vézna ember volt, csupa csont és ideg. Az anyja gyöngye tüdejű volt s ezt gyermekeire is átörökítette, apja is fiatalon halt meg. Ez a származás nem vallott jóra s a fiatal gróf semmivel sem járult hozzá, hogy egészségét izmosítsa. Húsz éves kora óta élete klubokban, tribünökön, vasutakon, gőzhajókon és paripák hátán tölt el, szivarfüstben, nehéz italok és izgalmak között. Ha a tükörbe nézett, egy kis képzelőtehetséggel megláthatta csontvázát, finom, sápadt bőr és túlfeszített izmok takarták el.

A tavaszt mindig délvidéken töltötte, télen pedig az utazást, ezt a szörnyű robotot művelte és mértföldet mértföldre járt be hónapokon át. És mindennek daczára a szünetlen izgalmak kapcsolatai: a kártya, a fogadások, a nehéz szivarok, a vadászatok, a versenyfuttatások, az agarászatok, a nők és az italok nem tudtak végezni vele s már húsz évig száguldottak mellette.

Élete lázas képeiből mindössze az a főfájás szűrődött össze mely reggelenként kínozza. Miután ma volt a nagydíj s ilyenkor az egész turf a délelőtti misére megy, orvosért küldött a szomszédba.

Az orvos hosszas vizsgálódás után föltétlenül nyugalmat ajánlott.

(– Hogy ez még él – dörmögött magában. – Érthetetlen!)

Abafi, a jól nevelt ember udvarias alázatosságával nyugodott meg a rendeletben. Az orvos ebből bizalmat merített és így szólt:

– Házasodjék meg méltóságod ... De, ha szabad ajánlanom, nem a méltóságod köréből. Bocsánat, de ott mindenki túlideges, a vér túlfinom. Erről különben könyvet írtam s ha méltóságodat netán érdekelné ... Szóval egy nyugodt vérű családot ajánlanék.

Az orvos azután elment, de az ajtóból még egyszer visszaszólt.

– Ha nem veszi rossz néven: hány éves méltóságod?

– Negyvenkettő – mosolygott rá Abafi.

– Érthetetlen – dörmögött az orvos a lépcsőn. – Rég halottnak kellene lennie.

II.

Mikor délután kikocsizott a versenypályára, eszébe jutott az orvos rendelete.

– Milyen különös volna, ha megfogadnám – gondolkozott magában. – Hátha a nyugalom segítene? Ha úgy két-három évig falun, erdőkből, parasztközött nevedne, kikérgetném magamból ezt a főfájást és pusztán fekvő idegeimet jótékony zsírréteg takarná el a nagyvilág elől. Lustaság: ez az, amit sosem éreztem s amire szükségem van.

És elgondolkodva életén úgy rémlett neki, mintha a gyorsvonal ablakában csinálta volna végig egész pályafutását.

Estefelé ismét eszébe jutott a recept s mikor reggel rettenetes főfájás keltette föl, elhatározta, hogy megházasodik. Miután az az ember volt, aki ideges gyorsasággal tesz mindent, azonnal széjjelézett összes ismerősei között s estére már meg is állapodott egy családban. Nem volt arisztokrata vér, de azok a kitűnő államférfiak, melyeket e család minden húsz évben pontosan beszállított a parlamentbe, nagy hírnévhez juttatta őket. Csodás szívósságu, nagyképzettségű, alapjában azonban parasztkeményiségű és vérű emberek voltak, afféle veréb-család, mely tud alkalmazkodni viszo-

nyokhoz, időjáráshoz, elemi csapásokhoz, jóléthez, nyomorusághoz, egyaránt.

– No mit szól hozzá, tanár úr? – kérdezte az orvostól, mikor az eljegyzés megtörtént.

– Kitűnő választás, méltóságos uram – bókkolt az öreg orvos. – Nyugodt lehet, hogy a családja örökké élni fog, az anyai vér diadalmasan virítja föl a törzsfát. S ha egyet sajnálok, úgy ez csupán az, hogy tekintettel arra, miszerint méltóságod húsz évvel idősebb a mennyasszonynál, nem fogja megérhetni a felesége századik születésnapját.

– Majd meglátjuk – mosolygott a gróf, noha ő is úgy érezte, hogy neki már régen meg kellett volna halnia.

– Szegény asszony – sóhajtott magában az orvos. – Ily fiatalon özvegygyé lenni!

Abafi gróf új környezetbe jutott. Idegen emberekkel, idegen gondolkodás, idegen szokások. Ő aki szokva volt, hogy a holnapután regényes messzeségben, elérhetetlennek lássa, csodálkozással vette észre, hogy ezek a vidéki emberek örökké akarnak élni. Alaposan előre tekintettek, esztendőkkel dobálóztak s olyan vállalatokba bocsájtkoztak, amelyeknek gyümölcsét egy emberöltő takarta el. Ehhez a művelethez erős hit és jó egészség kell. Abafi elgondolkozott rajta, mily kiszámíthatatlan időterület volt neki csak egy év is, míg ezeknek az őseembereknek a harmincz esztendő csekélységnek látszott. A házban ott volt az egész család, a galambbősz dédapától a legcsitribb unokáig, mint egy hatalmas fa, amelynek nedve a hajtásaiban örökké él. Mindannyi zömöknek, erősnek, elpusztíthatatlannak látszott. Abafi úgy érezte magát, mint fecske a verebek között. Emezek kitartóak, földhöz ragadtak és erősek, mint a föld, ő gyöngye, finom, törékeny, mint azok a kékfarku madárkák, akiknek minden télen az ő tengertúli Arcojukba kell röpkölni. Az ő faja egy gyönyörű, pillangóhoz hasonló, telivér faj, ez köznapi, szívós és tenyésző.

Beléjük házasodott, anélkül, hogy a kérdés fölött tovább töprengett volna.

Csak az öreg doktornak támadt utolsó pillanatban lelkifurdalása. Szerencsére nem hallgatott rá senki s így az esküvő díszmagyarosan, előkelően esett meg az egyetemtéri templomban.

III.

Ám a fecske nem tartotta ki a verebek között. Első nap, hogy nem látta az ő miatyánkját: az indító piros zászlaját és a jockeyk tarka kabátját, végtelen melankóliába esett. Megpróbálta hát, hogy azt a bizonyos lelki erőt latba

vesse. Ám ő, aki arcmozdulás nélkül látta elveszteni a legnagyobb tételt s aki közömbös álarcz mögé bujtatta a legszilajabb érzéseket, nem tudta elviselni, hogy ne lásson paripát, nyeret és puskát. Az ő rendes izgalmi nélkül élete végtelen sivárnak tetszett az, hogy nincs izgalma, még idegesebbé tette, mintha benne élt volna a hatalmas forgatagban. Vére annyira megszokta már az idegek túlfeszítését, a lelki szenzációkat, sőt az ideges főfájásokat is, hogy nélkülök holt unalmas volt a mindenség. Ahogy a fecske keresi a magas légűr rejtett veszedelmeit, ahogy izgató parforce vadászatok árán szerzi meg zsákmányát és irtózik a földi szagtól, a kipróbált sportsman lelke se tudott hozzáragadni a barázdákhoz és a simasághoz.

Tehát a verébnek kellett engedni, a verébnek, a fiatal asszonynak kellett elmenni a fecsketanyára, a czifra palotákba és a hideg, fekete vadászkasztélyokba, a földköri utazásokra és a nemzetközi versenyterekre. Elhagyta a verébtanyát és a barázdák színéhez hasonló egyszerű ruháját fölcserélte a fecskék aczéllék és szürke tolldíszével. Így kószálták ők végig az egész világot, Baden-Badentől Spaaig, Hamburgtól a Himalayaig. Csakhogy amit a fecske tudott, azt nem tudta a veréb.

A veréb megszokta, hogy ne repüljön magasabbra, mint az ákácok teteje és ne vadászva keressen eledelt, hanem óvatosan és a föld peremén. Szédült a magasságban, idegenül érezte magát a toronymagasságu légkörök hűvös áramlataiban, a fecskenyelv ismeretlen jargonjaiban. A szüntelen izgalma ismeretlen terület volt az útszéli madárnak; fázott és szomoruan nézett le a magtárak ablakaira, ahol a verébtanya csicsorgett. De a férj vigan röpdösött, vigan fogadott, vadászott és panaszkodott a fejére, mely koronként teljesen megtagadta a szolgálatot. Amit a gyengemellű fecske elbirt, azt nem győzte a veréb; míg amaz gyöngye tüdővel a sas repülését utánozta, ez az ő ép, erős szervezetével csak úgy nem ment semmire, mint azok a sziklaerős, pirosposzgás vidékiek, akik a fővárosi élet kavargásában hétszámon belül elszédülnek és összerogynak.

Őszszel azután megkezdődött a fecskék félelmetes erőprodukciója: az utazás a tengeren túl. Egy nap nekivágtak a nagy viznek és borús, jeges felhők kíséretében át akartak repülni az afrikai partokra. Mikor elindultak, a fecske beteg volt: fáj a melle és égett a tüdeje, de amint az első szárnycsapásokat megtették és délről csodálatos fuvalmak rebbentek feléjük, egyszerre megszállta az utazás izgalma, szeme fölragyogott s szárnyai megerősödtek. Ám a veréb mikor megpillantotta a rémes, hullámzó szürkeséget és egyszerre az űrben érezte magát, elkezdett félni, szédülni, beteg lett és egy nap holtan esett le a tengerbe.

Mindez persze nem fecskékkel és verebekkel, hanem a gróffal és a feleségével történt Lloyd gőzösön, villamos-világítás gőzfűtés mellett.

Mikor az öreg doktor a halálhírt olvasta, föltolta a pápaszemét és maga elé dörögött.

– Lehetetlen – szólt – sajtóhiba lesz.

Nyilván a férj halt meg.

IV.

Egy kis fiucska maradt a veréb után.

– Reméljük, hogy az anyja vére – szólt a doktor.

De nem az anyjáié volt. Öt esztendőskorában megtépázta a himlő, hatéves korában a difteritisz, hétéves korában pedig még csak akkora volt, mint egy három esztendőskorú gyerek. Akkor már minden reményt föladtak, hogy ember lesz belőle és a kis fiú meg is adta rá a szentesítést annyiban, hogy évente csak egy újjnyit nőtt. Tízéves korában már öt is minden télen Nizzába kellett küldeni, mert szamárköhögése volt. Az apja, akiből azalatt deresedő fejű gavallér lett, némi aggodalommal nézte mindezt, a doktor pedig maga a lemondás volt.

Később azonban a fiú meggondolta magát és ráczáfolt minden belgyógyászra. Tizenkétéves korában rágyújtott az első havannájára, tizenöt esztendőskorában keresztülbukott a kőfalon, tizenhétéves korában pedig alapos léket vágott a bookmakereken ... akárcsak azok a fecskefiókok, akik kéthónapos korukban még kiesnek a fészekből, de őszszel már kapják magukat és merészen repülnek neki Afrikának, – ahol üdülést keresnek a beteg mellükre.

Az ifjú Lovik Károly
Országos Széchényi Könyvtár